

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([\[sk\]](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

slovakų

Puslapį jūs pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas.

Swipe to change

Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės

Slovakija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Pagal Slovakijos šeimos įstatymą (Šeimos ir tam tikrų įstatymų pakeitimo įstatymas Nr. 36/2005) ir teismų praktišką tėvų pareigos (t. y. tėvų teisės ir pareigos – globa) visų pirma reiškia vaiko priežiūrą, išlaikymą, atstovavimą vaikui ir vaiko turto administravimą.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Abu tėvai tėvų teises ir pareigas vaikui vykdo bendrai, nepaisant to, ar vaikas yra santuokinis, ar ne ir ar tėvai gyvena kartu, ar atskirai (yra susituokę, gyvena skyrium arba nutraukė santuoką).

Atsižvelgdamas į Šeimos įstatymo 38 straipsnio 4 dalyje nustatytas rimtas aplinkybes, teismas gali atimti (arba apriboti) tėvo (motinos) tėvų teises ir pareigas. Teismas gali pripažinti vyresnio nei 16 metų nepilnamečio tėvo (motinos) tėvų teises ir pareigas, susijusias su nepilnamečio vaiko priežiūra, laikydamasis Šeimos įstatymo 29 straipsnyje nustatytų sąlygų.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Taip. Jeigu abu nepilnamečio vaiko tėvai yra neveiksnūs, jiems atimtos tėvų teisės ir pareigos arba jie yra mirę, teismas privalo paskirti globėją, kuris asmeniškai augins nepilnamečių vaiką, atstovaus jam ir administruos jo turta.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamos tėvų atsakomybės nustatymo ateietyje klausimas?

Teismas turi priimti sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų paskirstymo ir vykdymo (net jeigu abu tėvai toliau kartu vykdo tėvų teises ir pareigas) arba gali patvirtinti jų sudarytą susitarimą.

Pagal Šeimos įstatymo 36 straipsnio 1 dalį „atskirai nuo nepilnamečio vaiko gyvenantys tėvai gali bet kuriuo metu sudaryti susitarimą dėl savo teisių ir pareigų vykdymo“. Jeigu tėvai nepasiekia susitarimo, teismas gali nustatyti jų teisių ir pareigų vykdymo tvarką, net jeigu šiuo tikslu prašymas nepateikiamas; visų pirma teismas turi nuspręsti, kuriam iš tėvų bus pavesta globoti (*osobná starostlivosť* – asmeninė priežiūra) nepilnamečių vaiką. Šiuo atveju *mutatis mutandis* taikomos 24, 25 ir 26 straipsnių nuostatos.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvų susitarimą dėl jų teisių ir pareigų turi patvirtinti teismas.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Neteisminis ginčų sprendimas yra įmanomas pagal Tarpininkavimo įstatymą Nr. 420/2004 taikant tarpininkavimą. Šis įstatymas taip pat taikomas sprendžiant iš šeimos teisės kylančius ginčus. Tarpininkavimas yra neteisminė procedūra, kurią taikant atitinkamos šalys naudojasi tarpininko pagalba, kad išspręstų ginčą, susijusį su jų sutartiniais arba kitais teisiniais santykiais. Bet koks susitarimas, pasiektas taikant tarpininkavimą, turi būti sudaromas raštu ir yra privalomas procedūros šalims.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Teismas iš esmės gali spręsti bet kokius klausimus, išskyrus klausimą dėl išimtinės globos (asmeninės priežiūros) nustatymo vienam iš tėvų. Vienas iš tėvų vaiką gali globoti tik jeigu kitam iš tėvų yra atimamos jo tėvų teisės ir pareigos. Tačiau praktiškai teismas nusprendžia, kuriam iš tėvų bus nustatyta asmeninė vaiko priežiūra, kuris iš tėvų turės atstovauti vaikui ir administruoti jo turta. Teismas taip pat sprendžia, kaip tėvas (motina), kuriam (-iai) nebuvo nustatyta vaiko globa, prisidės prie vaiko išlaikymo, arba patvirtina tėvų susitarimą dėl išlaikymo išmokų.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Sąvoka „tėvų pareigos“ neturi tinkamai išverčiamo atitiktens Slovakijos šeimos teisėje. Slovakijos teisėje pripažįstama sąvoka „tėvų teisės ir pareigos“, kurios visada bendrai priklauso abiem tėvams (taigi išimtinės globos negali būti, nebent kitas iš tėvų yra miręs, neveiksnius arba jam atimtos tėvų teisės ir pareigos). Šiuos atvejus reikia atskirti nuo vaiko perdavimo kito asmens asmeninei priežiūrai atvejų. Jeigu vaikas perduodamas vieno iš tėvų asmeninei priežiūrai, tas tėvas (motina) gali priimti sprendimus visais įprastais su vaiko kasdieniu gyvenimu susijusiais klausimais be kito tėvo (motinos) sutikimo; tačiau visi svarbūs klausimai, susiję su tėvų teisių ir pareigų vykdymu (vaiko turto administravimas, vaiko išvežimas į užsienį, pilietybė, sutikimo gauti sveikatos priežiūros paslaugas davimas, pasirengimas būsimai profesijai), turi būti sprendžiami gavus kito tėvo (motinos) sutikimą. Jeigu tėvai negali susitarti konkrečiu klausimu, vieno iš tėvų prašymu šį klausimą sprendžia teismas.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Teismas gali nustatyti pakaitinę asmeninę priežiūrą (t. y. bendrą globą) abiem tėvams, jeigu jie abu yra tinkami auginti vaiką ir suinteresuoti asmenine vaiko priežiūra ir jeigu šis susitarimas atitinka vaiko interesus, susijusius su geresniu jo poreikių patenkinimu. Jeigu bent vienas iš tėvų sutinka su pakaitine asmenine vaiko priežiūra, teismas turi pareigą išsiaiškinti, ar bendra asmeninė priežiūra atitinka vaiko interesus.

Žr. atsakymus į ankstesnius klausimus, visų pirma atsakymą į 8 klausimą.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Nepilnamečio gyvenamosios vietos apylinkės teismas yra kompetentingas teismas, kuriam gali būti pateikiami prašymai dėl tėvų teisių ir pareigų. Šiuo atveju netaikomi jokie oficialūs reikalavimai ir nereikia pridėti jokių dokumentų, nes šią procedūrą teismas gali pradėti savo iniciatyva. Pateikiami dokumentai priklauso nuo prašymo turinio; paprastai reikia pridėti vaiko gimimo liudijimą.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Taikoma supaprastinta procedūra, kurioje oficialūs reikalavimai yra ne tokie griežti. Egzistuoja galimybė priimti laikinąją nutartį, kuriai taikoma paspartinta procedūra.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Žyminiai mokesčiai netaikomi visoms su tėvų teisių ir pareigų vykdymu susijusioms byloms. Teisinės pagalbos sistema Slovakijoje šiuo metu apima tik atleidimą nuo žyminių mokesčių sumokėjimo ir nemokamo atstovo paskyrimą. Atsižvelgiant į taikų bylų, susijusių su tėvų teisėmis ir pareigomis, pobūdį, tik nedaugelis asmenų nusprendžia samdytis advokatą. Tačiau jeigu asmuo įvykdo atleidimo nuo žyminių mokesčių teisinės sąlygas, teismas savo nuožiūra gali paskirti nemokamą atstovą, įskaitant advokatą, jeigu mano, kad atstovavimas yra būtinas siekiant apsaugoti šalies interesus.

Teismas visas šalis, kurios prašo paskirti advokatą ir įvykdo atleidimo nuo žyminių mokesčių sąlygas, nukreipia į teisinės pagalbos centrą. Teismas informuoja šalis apie šią galimybę. Teismas gali šalį atleisti nuo visų arba dalies teismo mokesčių, jeigu tai yra pagrįsta atsižvelgiant į jų padėtį ir jeigu toks atleidimas nėra savavališkas arba akivaizdžiai nesėkmingas ar žalingas teisingumo vykdymas. Išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip, atleidimas nuo mokesčių taikomas visos bylos metu ir galioja atgaline data. Tačiau iki sprendimo dėl atleidimo priėmimo sumokėti mokesčiai negražinami.

Teisinės pagalbos centras teikia teisinę pagalbą ir užtikrina fizinių asmenų, kurie negali pasinaudoti teisinėmis paslaugomis, apsaugą, kad jie įgyvendintų ir apsaugotų savo teises atsižvelgdami į savo ekonominę padėtį. Teikiamos teisinės pagalbos apimtis reglamentuojama Teisinės pagalbos teikimo sunkioje ekonominėje padėtyje atsidūrusiems asmenims įstatyme Nr. 327/2005.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Taip, sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų galima apskųsti.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Prašymas dėl sprendimo vykdymo pateikiamas vaiko gyvenamosios vietos bendrosios kompetencijos teismui. Sprendimas vykdomas pagal Civilinio proceso kodekse (įstatymas Nr. 99/1963) nustatytą procedūrą.

Taikoma įprasta vykdymo procedūra (teismo vykdymas), išskyrus sprendimų dėl asmeninės priežiūros vykdymą (jeigu vaikas turi būti gražinamas vienam iš tėvų, kuris pagal sprendimą turi teisę į asmeninę vaiko priežiūrą). Tokiais atvejais procedūra yra griežtesnė (finansinės baudos ir galimas policijos arba kitų kompetentingų vykdymo institucijų dalyvavimas).

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Kitoje valstybėje narėje priimti teismo sprendimai dėl tėvų teisių ir pareigų Slovakijoje pripažįstami ir vykdomi be jokių specialių procedūrų pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (21 straipsnio 1 dalis), t. y. nereikalaujant pripažinti sprendimo vykdytinu.

Tačiau suinteresuotoji šalis gali prašyti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų paskelbti vykdytinu; tokiau atveju taikoma Reglamento III skyriaus 2 skirsnyje nustatyta procedūra.

Prašymai teikiami apylinkės teismui, kurio apylinkėje gyvena vaikas, arba, jeigu vaikas joje negyvena, teismui, kurio apylinkėje yra dabartinė vaiko gyvenamoji vieta, o jeigu nėra ir tokio teismo, kompetenciją turi Bratislavos pirmasis apylinkės teismas.

Prie prašymo dėl sprendimo pripažinimo arba sprendimo paskelbimo vykdytinu būtina pridėti sprendimo dėl tėvų teisių ir pareigų kopiją, kuri atitinka su jo autentiškumo įrodymu susijusius reikalavimus, ir sprendimą patvirtinantį dokumentą, kurį suinteresuotojo asmens prašymu išduoda atitinkamas kilmės teismas, t. y. sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų priėmęs teismas.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Skundai visada teikiami apylinkės teismui, kuris priėmė pradinį sprendimą, tačiau skundus nagrinėja apygardos teismas. Skundai dėl sprendimų, susijusių su tėvų teisėmis ir pareigomis, pripažinimo nagrinėjami ir sprendžiami pagal Civilinio proceso kodeksą.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Slovakijos teismai bylas dėl tėvų teisių ir pareigų nagrinėja tik jeigu vaikas Slovakijoje turi nuolatinę gyvenamąją vietą. Jeigu vaikas negyvena Slovakijoje, tačiau joje turi nuolatinę gyvenamąją vietą, arba jeigu tėvai negyvena Slovakijoje arba yra skirtingų šalių piliečiai, Slovakijos teisės nuostatos taikomos pagal Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (nuorodos Nr. 344/2002) (Konvencijos III skyrius).

Tarptautinės privatinės ir procesinės teisės įstatyme Nr. 97/1963 nustatyta, kad tėvų ir vaikų santykiai, įskaitant tėvų teisių ir pareigų pradžią ir pabaigą, reglamentuojami pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios šalies teisę. Išimtiniais atvejais teismas gali atsižvelgti į kitos šalies teisę, jeigu nagrinėjamas klausimas yra iš esmės su ja susijęs ir jeigu tai yra būtina siekiant apsaugoti vaiką arba jo turtą. Tėvų teisės ir pareigos, kylančios vaiko pradinės nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje, galioja toliau net jeigu vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeičia. Jeigu kuris nors iš tėvų neturi jokių tėvų teisių ir pareigų, kurios pripažįstamos pagal Slovakijos teisę, tos teisės ir pareigos atsiranda, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra Slovakijoje. Tėvų teisių ir pareigų vykdymas reglamentuojamas pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos teisę.

Tarptautinės privatinės ir procesinės teisės įstatymo nuostatos taikomos tik jeigu nėra tarptautinio susitarimo arba jeigu galiojančiame tarptautiniame susitarime nėra įstatymų kolizijos kriterijų, taikomų nustatant taikytiną teisę.

Be 1996 m. Hagos konvencijos, Slovakiją saisto įvairūs dvišaliai susitarimai, kuriuose yra taikytinos teisės nuostatų, ir šios nuostatos yra viršesnės už Tarptautinės privatinės ir procesinės teisės įstatymo nuostatas bylose dėl tėvų teisių ir pareigų. Tai yra šie susitarimai:

Bulgarija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Bulgarijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose sureguliuavimo (pasirašytas 1976 m. lapkričio 25 d. Sofijoje, dekreto Nr. 3/1978);

Kroatija, Slovėnija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos sutartis dėl teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (pasirašyta 1964 m. sausio 20 d. Belgrade, dekreto Nr. 207/1964);

Vengrija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Vengrijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose sureguliuavimo (pasirašytas 1989 m. kovo 28 d. Bratislavoje, nuorodos Nr. 63/1990);

Lenkija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Lenkijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose sureguliuavimo (pasirašytas 1987 m. gruodžio 21 d. Varšuvoje, dekreto Nr. 42/1989);

Rumunija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Rumunijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose sureguliuavimo (pasirašytas 1958 m. spalio 25 d. Prahoje, dekreto Nr. 31/1959).

Paskutinis naujinimas: 14/01/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.